

Εἶνε Φυλῆς ἡρώϊκῆς καὶ γέννημα καὶ θρέμμα
Εἶνε παιδιὰ τῆς Μάννας μας καὶ τοῦ αἵματός μας αἶμα,
Κι' ἀλλοίμονο σόποιον τολμᾷ νάρπάξῃ τὸ νησί!

Τῆς Γῆς τὸ θάμα, ὁ Κολοσσὸς τῆς Ρόδου μας, αἰώνια
Γιὰ τρόπαιο πάλι θὰ στηθῇ μὲ Τούρκικα κανόνια,
Μονάχα ἀπ' τῆς Ἐλευτεριάς τῇ Μάννῃ τῇ χρυσῇ!...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

ΟΙ ΔΕΛΦΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ

ΕΤΑ τὴν ἐν Δελφοῖς εὑρεσιν τῆς περιφήμου Νίκης, δι' ἣν τόσα ἐγχαίρειαν εἰς τὸν ἡμέτερον καὶ ξένον τύπον, ἦλθε τὸ χαρμόσυνον γεγονός τῆς ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς φυλακίδος υποστολῆς τῆς Τουρκικῆς σημαίας καὶ τῶν σημαιῶν τῶν Προστατιδίων Δυνάμεων ἐκ τῆς νηϊδὸς τῆς κειμένης πλησίον τῆς Κρήτης καὶ τῆς ἀναρτήσεως τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας ἐπ' αὐτῆς. Ἐνόμιτα ἐπικαίρον νὰ ὑπομνήτω διὰ τῆς περιπουδᾶτος «Πινακοθήκης» τὴν στενὴν σχέσιν τῶν Δελφῶν μετὰ τῆς Κρήτης, καθότι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῶν Δελφῶν ἦσαν Κρήτες· τὸ σπουδαῖον ἱστορικὸν γεγονός τῆς υποστολῆς τῆς Τουρκικῆς σημαίας ἀναμνηστικεῖ εἰς πάντα Ἑλλήνα τὴν ἱστορίαν τῶν Δελφῶν, οἵτινες ὑπῆρξαν Κρητικὴ ἀποικία, διότι οἱ Κρήτες πρῶτοι ἱδρύσαν τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον, ἐξ οὗ ἐξηρτήθησαν αἱ τύχαι τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ Κρήτη ἤδη ἦτις πρώτη μὲς ἔδωκε τὸν Θεὸν Ἀπόλλωνα δι' οὗ ἡ Πυθία προεμάντευε τὰς τύχας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπανέρχεται μετὰ ἀπόδοτον τόπων αἰώνων καὶ νῦν, ὡς ἔλευθερα πλέον, νὰ προμαντεύῃ τὴν τελείαν ἀπελευθέρωσιν τῶν υποσούλων ἀδελφῶν μας. Δι' ἡμῖς τοὺς Ἑλληνας δὲν ὑπάρχει ὄνομα γλυκύτερον, σεβαστότερον καὶ ἱερώτερον ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν Δελφῶν, διότι οὗτοι ἔθεωρον τὸ κέντρον τῆς Γῆς, ὁ ὁμφαλὸς αὐτῆς, ἡ παραμυθία καὶ ἡ παρηγορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐκ τούτου δὲ ἐξηρτήθη τὸ πάλας ἡ τύχη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· καὶ σήμερον ἡ προσοχὴ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τοὺς Δελφοὺς ἕνεκα τῶν πολυτίμων καὶ μοναδικῶν ἀνὰ τὸν κόσμον εὐρημάτων, ἅτινα ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Παλλικῆς Σχολῆς γενόμενας ἐν αὐτοῖς ἀνακαλύψεις. Οἱ Δελφοὶ εἶνε πόλις τῆς Φωκίδος κειμένη κατὰ τὴν ΝΑ. κλιτὸν τοῦ περὶωνίου Παρναττοῦ· εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ὀμηρὸς εἰς τὴν Ἰλιάδα (Β, 519 καὶ Θ, 405) καὶ εἰς τὴν Ὀδύσειαν (Η, 79) ἀναφέρει τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Πυθῶ πρὸ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐλέγετο Παρναττία νάπη ἀπὸ τοῦ παρακειμένου Παρναττοῦ, κατόπιν δὲ τὸ μαντεῖον ἐκλήθη Δελφοὶ καὶ τὸ ὄνομα Δελφοὶ ἀναφέρεται τὸ πρῶτον εἰς ἓνα τῶν νεωτέρων ὁμηρικῶν ὕμνων καὶ εἰς τὰ ἀποπλάσματα τοῦ Ἡρακλείτου ὑπὸ τὸ ὄνομα Πυθῶ μνημονεύει τοὺς Δελφοὺς καὶ ὁ εἰς Ἀπόλλωνα τὸν Πύθιον ὁμηρικὸς ὕμνος· κατὰ τοῦτον ὁ Ἀπόλλων ἐλθὼν εἰς τὴν Κρίαν ἐξέλεξε τὰ δαϊώδη μέρη τὰ κείμενα κάτωθεν τοῦ χιονοσκεπὸς Παρναττοῦ ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ περικαλλοῦς αὐτοῦ ναοῦ ἵνα

χρησιμεύσῃ ὡς χρηστήριον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀμέσως δὲ ἐπὶ τῶν θεμελίων τούτων ἔθεσαν τὸν λάτινον οὐδὸν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἐργίνου Τροφώνιος καὶ Ἀγαμήδης· εὐθὺς κατόπιν ὁ Ἀπόλλων φονεύει τὸν δράκοντα Πύθωνα καὶ ἐγκαθιστᾷ, ὡς ἱερεῖς, Κρήτας ἐκ Κνωσσοῦ, τῶν ὁποίων τὸ πλοῖον αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων μεταμορφωθείς εἰς δελφίνα ὠδήγησεν εἰς τὸν ὑπὸ τοὺς Δελφοὺς κόλπον καὶ ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ἰδρύσιν παρὰ τὴν ἀκτὴν βωμοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Δελφίνου ἔφερον αὐτοὺς εἰς Πυθῶ ὑπὸ τοῦ σπουδαιοτάτου λοιπὸν ὁμηρικῶν ὕμνων πρῶτοι ἱδρύται καὶ κάτοικοι τῶν Δελφῶν καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοὺς κόλπου ἀναφέρονται οἱ Κρήτες· ἡ γνώμη, ὅτι οἱ Δελφοὶ εἶναι Κρητικὴ ἀποικία ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν μαρτυριῶν τοῦ Πινδάρου (Πυθιονίκης V στίχος 54) καὶ ἐκ τῶν σχολιαστῶν αὐτοῦ (τοῦ αὐτοῦ Πυθιονίκου καὶ στίχου), τοῦ Παντανίου (βιβλ. Χ κεφ. 6), τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ μεγάλου Ἑτυμολογικοῦ (ἐν λέξει Δελφοί), διότι ὁ μὲν Πίνδαρος ἀναφέρει ἄγαλμα τι τοῦ Ἀπόλλωνος ἀφιερωμένον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρναττοῦ ὑπὸ Κρητῶν, ὁ δὲ Παντανίας ἀναγράφει Καττάλιον τινα πρόπαππον τοῦ Δελφοῦ, ὅστις καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔδωκεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Δελφῶν, ὁ δὲ Πλουτάρχος καὶ τὸ μέγα Ἑτυμολογικὸν ἀναφέρουσιν ὅτι οὗτος ὁ Καττάλιος ὠδήγησεν ἀποικίαν Κρητικὴν εἰς Δελφοὺς. Τοῦτ' αὐτὸ ἀναφέρει μετὰ τῶν αὐτῶν λεπτομερειῶν καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Λυκόφρονος, ὅστις τὸν ἀρχηγὸν τῆς Κρητικῆς ἀποικίας ἀποκαλεῖ Καττάλιον, λέγων: «Καττάλιος τῷ Κρητὶ πρὸς ἀποικίαν στελλομένω». Ὁ Παντανίας εἰς ἄλλο χωρίον βεβαίως ὅτι ἡ ἰδρύσις τῶν Δελφῶν ὀφείλεται εἰς τοὺς Κρήτας καὶ ἰδίως εἰς τὸν Κρήτη Πτερῆ, αὐτὸν ἐκείνον, ὅστις ἱδρύσει τὰ ἐν Κρήτῃ Ἀττερα.

Καὶ ἄλλαι δὲ μαρτυρίαι πλείσται συνδέουσι τὴν ἰδρύσιν τοῦ χρηστηρίου πρὸς τὴν Κρήτην. Οὕτω παραδίδεται ὅτι πρῶτος ὁ Κρῆς Κορήτης ἀνεκάλυψε τὸ σπήλαιον τοῦ μαντείου, ὁ Κρῆς δὲ Καρμάνωρ ἐκάθηρε τὸν θεὸν μετὰ τὸν φόνον τοῦ δράκοντος, τέλος δὲ ὁ Κρῆς Χρυσόθεμις ὁ υἱὸς τοῦ Καρμάνωρος ἀναφέρεται ὡς ἱδρύτας τοὺς δελφικὰς ἀγῶνας καὶ νικήτας· ἐπίσης ὁ Ἐλεύθωρ, ὁ ἐπώνυμος τῶν Ἐλευθερῶν τῆς Κρήτης, ἀναφέρεται νικήτας. Ἐπὶ πλέον ὁ ἐπώνυμος τῆς Κρητικῆς πόλεως Ἀπτέρας ἥρως, ἀναφέρεται ὡς κατασκευάσας τὸν ἀρχαιότατον ναὸν τῶν Δελφῶν, Κρῆς δὲ λέγεται καὶ ὁ Καττάλιος ὁ τὴν ἀποικίαν εἰς Δελφοὺς ὠδηγήσας καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὴν περιφημον Καττάλιαν πηγὴν δώσας, τὸ δὲ κέντρον τῆς ἀρχαιοτάτης Κρητικῆς πόλεως Γόρτυνος ἐκαλεῖτο Πύθιον. Ὁ Δελφίνιος Ἀπῶλων ἐλατρεύετο γενικῶς ἐν Κρήτῃ, πλὴν δὲ τοῦ ὀνόματος τῆς Καττάλιος, Κρητικῆς φωνίζονται καὶ τὰ ὀνόματα τῆς Κρίτης, τοῦ ἐπινείου

...φῶν, ἔνθα τὸ πρῶτον ἀφίκοντο οἱ Κρήτες, τοῦ Κωρυκαίου ἄντρον τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν παλαιότητα ἀνεκαλύφθη ὑπὸ Κούρητος τοῦ Κρητός. Πλὴν δὲ τῶν ἐλληνικῶν τούτων μαρτυριῶν ἔχομεν καὶ ῥωμαϊκὰς ὡς τὴν τοῦ Σεβίου, ὅστις εἰς τὰς εἰς Βιργιλίου Αἰνείαδος (βιβλ. Γ. 332) σημειώσεις ἀναφέρει ὅτι δύο Κρήτες, ὁ Ἰάπυξ καὶ ὁ Ἰκάδιος ἀναχωρήσαντες ἐκ Κρήτης διηυθύνθησαν εἰς διαφόρους χώρας· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀποκατέστη ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ δὲ Ἰκάδιος ἐν Φωκίᾳ, ἔχον ὁδηγὸν εἰς τὸν πρὸς αὐτὴν πλοῦν δελφίνα, ἐξ οὗ ὠνόμασε καὶ τὴν ἥν ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ἴδρυσσε πόλιν. Πρὸς τούτοις, ὁ Ὅμηρος εἰς τὸν πρὸς Ἀπόλλωνα ὕμνον (στίχ. 388) ἀναφέρει, ὅτι οἱ πρῶτοι ἱερεῖς τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν ὑπῆρξαν οἱ Κρήτες. Ἐκ τούτων πάντων καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν εἶνε βέβαιον ἱστορικῶς ὅτι Κρήτες ναυτικοί, ἀφικθέντες εἰς τὸν Κρησαϊκὸν κόλπον ἴδρυσαν ἐπὶ τῆς παραλίας βωμὸν

τοῦ Ἀπόλλωνος Δελφινίου, ἐπὶ δὲ ὑψώματος δεσπόζοντος τοῦ πεδίου τὴν Κρῖσαν, ἀπὸ δὲ ταύτης, κέντρον ἀποβάτης κράτους ἰσχυροῦ δώσαντος τὸ ὄνομά του τῇ παρ' αὐτῇ κόλπῳ καὶ πεδίῳ, ἐκτίσθη ἐπὶ μὲν τῆς παραλίας ἡ Κίρρα, ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους παρὰ τὴν Κατωτίδα πηγὴν, ἡ Πυθὼ ἣ οἱ Δελφοί. (Ὁρα Νομισματικὴν τῶν Δελφῶν Ἰωάννου Ν. Σβορώνου). Πρὸς τούτοις, ἡ ὅλη χώρα τῶν Δελφῶν μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἱερῶν τοῦ Ἀπόλλωνος εὐρίσκετο ἐν ποίᾳ τινι ἐξαρτήτῃ ἀπὸ τῆς Κρήτης. Κρητικοὶ ἦσαν οἱ ἀδόμενοι ὕμνοι, Κρητικαὶ αἱ τελούμεναι καθάρσεις καὶ αὐτὴ δ' ἡ ὀρεινὴ πηγὴ Κασταλία ἦτο φερόνυμος Κρητός τινος (ὄρα Ἱστορίαν Κουρτίου κατὰ μετάφρασιν Λάμπρου σελ. 378 τόμ. Α').

Ἐν Δελφοῖς, τῇ 15ῃ Φεβρουαρίου 1913.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΜΜ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΕΤΑ σύντομον ἀσθένειαν ἀπέθανεν ὁ ὑστάτος ἀντιπρόσωπος τῆς μεγάλῃς Ἑπτανησιακῆς ποιητικῆς σχολῆς, ὁ κατ' ἐξοχὴν Βάρδος τοῦ πόνου, ὁ ἐκ τῶν κορυφαίων ποιητῶν μας Στέφανος Μαρτζώκης. Προσβληθεὶς ἐκ βρογχίτιδος, μόλις τὴν τελευταίαν ἡμέραν μετεφέρθη ἐκ τοῦ πτωχικοῦ τοῦ δωματίου εἰς μίαν κλινὴν τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», ἔνθα καὶ περὶ τὸ λυκόφωσ τῆς 21 Φεβρουαρίου ἀρχίκε τὴν τελευταίαν πνοήν. Ὁ θάνατός του, καίτοι συνέπεσε μὲ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς πτώσεως τῶν Ἰωαννίνων, ἐνεπαύρησε βαθεῖαν καὶ ὀλιβερωτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς φιλολογικοὺς καὶ καλλιτεχνικοὺς κύκλους. Ἡ κηδεῖα τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ ἐπιφανοῦς ποιητοῦ ἐγένετο σερνή. Ἰκανοὶ συγγραφεῖς, δημοσιογράφοι, ποιηταὶ — ἰδίως νεαροὶ μαθηταὶ τοῦ ἐν τῇ ποιήσει — συνώδυσαν τὸ φέρετρόν του, ἐφ' οὗ τρεῖς ἐναπετέθησαν στέφανοι, ὑπὸ τῶν νέων ποιητῶν, ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα συλλόγου τῶν Ζακυνθίων καὶ ὑπὸ τῆς «Ποικίλης Στοᾶς». Ὁ σύλλογος «Τέχνη» ἐξέδωκε ψήφισμα συμμετοχῆς τοῦ πένθους ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ποιητοῦ. Ἡ κηδεῖα ἐγένετο δημοσίᾳ δαπάνῃ παρηκολούθησαν δὲ αὐτὴν ἐκ τῶν ἐπισήμων ὁ ἀρχηγὸς τοῦ πολιτικοῦ οἴκου τοῦ Βασιλέως κ. Δ. Στεφάνου καὶ ὁ γεν. γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας κ. Βολωνάκης ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ. Κατὰ τὴν ἐκφορὰν ἀπεδόθησαν αἱ στρατιωτικαὶ τιμαὶ εἰς τὸ παράσημον τοῦ Σωτήρος, ὅπερ ἔφερεν, ἡ μᾶλλον τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν ἔφερε. Λόγους ἐξεφώνησαν ἐν τῷ ναῷ ὁ δημοσιογράφος κ. Χ. Παπαντωνίου, ἐντολῇ τοῦ «Συλλόγου τῶν Ζακυνθίων» ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ κ. Δ. Μάργαρης καὶ ὁ κ. Ἰω. Ἀρσένης.

Πρὸ τοῦ τάφου ὤμιλησεν ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου ἡ «Τέχνη» ὁ πρόεδρος κ. Δ. Καλογερόπουλος, ὁ ποιητὴς κ. Φ. Πανῆς ἀπήγγειλε ποίημα καὶ ἀπεχαιρέτησε Ἰταλιστὴ τὸν νεκρὸν ὁ συμπατριώτης καὶ φίλος αὐτοῦ κ. Ε. Poggi. Ὁ γλύπτης κ. Ἀνδρέου

ἔλαβε κατόπιν ἐκτραγεῖον τοῦ προσώπου του ἵνα φιλοτεχνήσῃ προτομήν, ἥτις θὰ στηθῇ ἐν τῇ γενετείρᾳ τοῦ ποιητοῦ, ὅστις μὲ τὰς πρώτας σκιὰς τῆς νυκτὸς ἀπετέθη εἰς τὴν γῆν, ἥς τὰ μυστήρια ἐψάλε μὲ τὸ σπιν πικρίαν.

Εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον θὰ δημοσιεύσωμεν ἀνάλυσιν τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ ἐκλιπόντος ποιητοῦ, κλειόμεν δὲ τὰς ὁλίγας αὐτὰς γραμμὰς μὲ τὸν ἐπιτάφιον ἀποχαιρετισμὸν, ὃν ἐξεφώνησεν ὁ διευθυντὴς τῆς «Πανακτοῦρας» :

Ἐν μέσῳ τῆς ἰαχῆς τοῦ θριάμβου διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς θρυλικῆς πόλεως περὶ τὴν ὁποίαν ἐπτερούγιναν οἱ στίχοι τοῦ Βαλαωρίτου καὶ τοῦ Κρυστάλλη, ἐφευγεν ἀπὸ μίαν γωνίαν νοσοκομεῖου καὶ ἡ ψυχὴ σου, ποιητὰ τοῦ «Παναρμονίου τραγουδιοῦ» καὶ ἡ Ποίησις μετὰ τὰ ἐπινίκια θούρια πενθεῖ τὸν Ἐκλεκτόν της, ἡμεῖς δὲ μετὰ σεβασμοῦ σὲ κυκλοῦμεν, παλαιοὶ καὶ νέοι, σὲ τὸν Διδάσκαλον μιᾶς νέας ποιητικῆς γενεᾶς, τὸν ταπεινὸν τὸ ἦθος, ἀλλ' ὑπέρροχον τὰ αἰσθηματα.

Κατὰ τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην στιγμὴν τοῦ παντοτεινοῦ χωρισμοῦ, κατ' ἐντολήν της «Τέχνης», ἥτις ἅμα τῇ ἰδρύσει της ἐσπευσε νὰ σὲ ὀνομάσῃ τιμητὸν αὐτῆς μέλος, ἀλλὰ καὶ ὡς φίλος καὶ συναγωνιστὴς ἐπὶ δεκαπενταετίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν συνεργατῶν τῆς «Πανακτοῦρας» τῆς ὁποίας ἀπὸ τοῦ πρώτου φύλλου ὑπῆρξες ὁ ἐπιφανὴς συνεργάτης, σοὶ ἀπευθύω τὸν τελευταῖον χαιρετισμὸν.

Καὶ εἶνε εἰλικρινὲς τὸ πένθος ἡμῶν, διότι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς σου εἰς τὸν φιλολογικὸν ὀρίζοντα — ἐμφανίσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπιβλητικῆς — μέχρι τῆς ἐκπονῆς, ἐπὶ 25ετίαν, μόνον ἐκτιμητὰς εἶχες. Μακρὰν πάτης ἐφημέρου κοσμικῆς κινήσεως, μακρὰν παντὸς ἀνταγωνισμοῦ, δι' ὅλους καλὸς, ἐξ ὁλοκλήρου ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν Ποίησιν — τὴν παγκόσμιον αὐτὴν τροφὸν καὶ πνευματικὴν μητέρα — ἐξημέρας χωρὶς νὰ θορυβήτης περὶ ἑαυτόν, χωρὶς νὰ ἐπιζητήτης ματαιὰς ψευδεπιδείξεις, χωρὶς νὰ κατατριβῇ εἰς διαμάχας καινῶν δαιμονίων ἐφαλες ἐν τῇ μονότητι σου ὡς μεγαλοπρεπῆς Ἱεροφάντης τοῦ Ἰδανικοῦ, μὲ τὴν βαθύτην λύραν ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Σκεπτικισμὸς καὶ τὸ Αἰτήθημα εἶχον ἴσας τὰς χορδὰς.